

СТАНОВИЩЕ

от проф. Ваня Лукова Матанова, д. пс. н.
Директор на магистърска програма по клинична и
консултативна психология
- Софийски университет "Св. Климент Охридски"
Директор на Институт за психично здраве и развитие - София

Относно: дисертационния труд за присъждане научна степен
„доктор на науките“

- област на висшето образование: 7 – здравеопазване и спорт;
професионално направление: 7.1 – медицина;
научна специалност 03.01.20 – психиатрия
на доц. д-р Лъчезар Георгиев Хранов, д. м.,
от Катедра психиатрия и медицинска психология – МУ, София
на тема:

**„Проучвания върху някои клинични и психологични аспекти
на биполярното афективно разстройство“**

Становището се основава на чл. 4, ал. 2 от Закона за развитие на Академичния състав в Република България; чл. 40, ал. 2 от Правилника за прилагането му; чл. 57, ал. 3 от Правилника за развитие на академичния състав в МУ – Варна и решение на ФС по Протокол 13/08. 02. 2016 г. и съобразно Заповед № Р-109-25/15. 02. 2016 г. на Ректора на МУ – Варна.

Темата на дисертационния труд касае проблематиката на биполярното афективно разстройство. Актуалността на темата се определя от факта, че въпреки дългата история на проучвания, все още има нерешени проблеми, най-вече поради това, че разстройството се дефинира върху моментна феноменология, което е добре демонстрирано в системата на DSM.

Структурата на представения дисертационен труд отговаря на изискванията за този род научни разработки. Трудът е представен на 229 страници, разпределени в 4 основни части, изводи, приноси, ограничения, заключение и книгопис от 749 източника, от които 722 на латиница и 27 на кирилица. 17% от източниците са публикувани в периода 2010-2015г.

Литературният обзор се отличава с аналитичност, критичност и интердисциплинарност. Исторически е проследено разбирането и терапията на биполярното афективно разстройство и е въведено понятието за спектър. Това е

сравнително ново разбиране на биполярното афективно разстройство, което се основава на факта, че БАР е зле разпознавана, късно диагностицирана и непълноценно лекувана болест. Освен това се наблюдават големи междуличностни различия в терапевтичния ефект. Това се обуславя от психологически фактори, оказващи влияние върху ефекта от полифармацията.

Методите на изследване са добре обосновани, съответстващи на целта и задачите и с висока надежност за доказване на издигнатите хипотези. Невробиологичната основа на БАР изисква и предполага изследвания в областта на когнитивните особености и нарушения, невронална възбудимост, коморбидност и биологични терапевтични подходи. Изследователският подход следва строга последователност-от селективен обзор, очертаващ насоките, през пилотно изследване, разширяване на извадките и анализ. Представени са 25 собствени проучвания. Резултатите са представени в отделни раздели, всеки от които започва с обзор и последователно обсъждане на резултатите за всеки от аспектите на БАР. Извадката е прецизно представена, като диагнозите са верифицирани според критериите на DSM IV-TR и МКБ-10 чрез структурирано интервю M.I.N.I. 6.0.0. Статистическият анализ на данните е направен с SPSS и включва дискриптивна статистика, методи за проверка на хипотези и корелации.

Особен интерес представлява проучването на темперамент и БАР. Трудността в изследването на тази релация е свързано с трудностите в диференцирането на темперамент-личност-психично разстройство. Темпераментът като биологично обусловен феномен значително повлиява личностовото развитие чрез преживяванията и влиянието им върху реакциите на околните. Разбирането, че хипертимният темперамент е в основата на БАР II и е свързан с емоционални и поведенчески проблеми е оспорен от по-нови изследвания, които доказват, че той е представен по-често при здрави контроли, отколкото сред пациентите с БАР. Представено е срезово сравнително проучване на 205 студенти без анамнеза за психични разстройства и 66 в депресивен епизод. Хипертимният темперамент е много по-често представен при студентите. Биполярните пациенти показват по-високи стойности на депресивен, циклотимен, раздразнителен и тревожен темперамент и по-ниски за хипертимен. Хипертимният е с по-високи стойности при пациенти с първи депресивен епизод, а депресивният темперамент при УПД и БАР. Циклотимният темпрамент е по-вероятно да бъде идентифициран като личностов вариант, отколкото като вариант на биполярния спектър, макар че високата вариативност на проявите не изключват и това.

Представени са и данни за връзката темперамент-характер, алкохол-доминантен темперамент, импулсивност-БАР, когнитивни нарушения-БАР, креативност-БАР и др.

Обхватът на изследването е изключително всеобхватен и почива на съвременното разбиране за евристичната стойност на невропсихологичните изследвания, насочващи към мозъчни зони, ангажирани с патогенезата на болестта. Проучването на когнитивните нарушения при БАР имат много голяма практическа стойност.

Голямото количество емпирични данни са обработени с лекота и преставени четивно. Изградена е многопластова картина на биполярното афективно разстройство, отразяваща богатата вариативност на проявите в рамките на спектъра. Една част от получените емпирични данни потвърждават вече публикувани резултати, други представляват нови и все още не особено коментирани корелации- например отнасящи се до неврокогнитивни особености, екзекутивни функции и др. Това определя значимостта на представения дисертационен труд. Тази значимост се определя както от богатия, добре структуриран и аналитичен литературен обзор, така и от неговата приложна стойност, която се свързва с възможността направените констатации и изводи да окажат влияние върху рутинната психиатрична и психотерапевтична практика.

Изведените изводи и очертаните приноси отразяват съдържателно и структурно адекватно представените теоретични конструкции и емпирични проучвания. Авторефератът представя в съкратен вид пълният текст на дисертационния труд.

Декларирани са над 100 научни публикации, постери и съобщения по темата на дисертационния труд, представени на наши и международни научни форуми и в печатни издания.

Предвид актуалността на разглеждания проблем, широката информативност на представения дисертационен труд, неговата теоретична и приложна стойност, с пълна увереност предлагам на Уважаемото Научно Жури да присъди на доц. Лъчезар Хранов научната степен „ДОКТОР НА НАУКИТЕ“ по научната специалност Психиатрия 03.01.20.

18.03.2016г.

Подпис:.....

/проф. д.пс.н. Ваня Матанова/